

CZU: 343.359.2:343.144.5

APLICAREA POLIGRAFULUI LA CERCETAREA DELICTELOR FISCALE

THE APPLICATION OF THE POLYGRAPH TO THE RESEARCH OF FISCAL OFFENSES

Vladimir VASIȚA,

șef al Serviciului juridic al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
doctorand

ORCID: 0000-0002-7295-0932

Andrei LUNGU,

doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

ORCID: 0000-0003-0214-828X

Rezumat

Cercetarea delictelor fiscale se referă la investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor fiscale, adică a acțiunilor ilegale care încalcă legea fiscală. Aceste infracțiuni pot include evaziunea fiscală, fraudarea fiscală, spălarea de bani și alte activități ilegale legate de impozite și taxe.

Cercetarea delictelor fiscale efectuată de autoritățile competente, cum ar fi poliția, procuratura și fiscalul, pot folosi diferite metode și tehnici de investigație: efectuarea acțiunilor de urmărire penală, interceptarea convorbirilor telefonice sau monitorizarea tranzacțiilor financiare suspecte.

În aceeași ordine de idei venim cu recomandarea aplicării cunoștințelor speciale ce se referă la analiza comportamentală și detecția comportamentului simulat la investigarea delictelor fiscale.

În acest articol ne propunem o definiție a delictelor fiscale – infracțiuni ce exprimă o modalitate a criminalității gulerelor albe.

Vom analiza formele ce le îmbracă acțiunile/inacțiunile incriminatorii, profilul psiho-criminologic al infractorului, precum și forța motivațională ce stă în spatele comiterii infracțiunilor fiscale.

Vom face referire la aspecte legate de analiza comportamentală a persoanelor și vom veni cu recomandări în acest sens.

Cuvinte-cheie: detectarea minciunii, delictes fiscale, comportament simulat, analiză comportamentală, poligraf.

Summary

Tax crime investigation refers to the investigation and prosecution of tax crimes, that is, illegal actions that violate tax law. These crimes can include tax evasion, tax fraud, money laundering and other illegal activities related to taxes and duties.

The investigation of tax crimes carried out by the competent authorities, such as the police, the prosecutor's office and the tax authorities, may use different investigative methods and techniques, such as conducting criminal investigations, intercepting telephone conversations or monitoring suspicious financial transactions.

In the same vein, we recommend the application of special knowledge related to behavioral analysis and the detection of simulated behavior in the investigation of fiscal crimes

In this article we propose a definition of fiscal crimes-crimes that express a way of white-collar crime.

We will analyze the forms that incriminating actions/inactions take, the psycho-criminological profile of the criminal, as well as the motivational force behind the commission of fiscal crimes.

We will refer to aspects related to the behavioral analysis of people and come up with recommendations in this regard.

Keywords: lie detection, tax crimes, simulated behavior, behavioral analysis, polygraph.

Introducere. Procedura de cercetare a delictelor fiscale poate fi complexă, implicând mai mulți actori, inclusiv experți în domeniul fiscal, contabili, experți în informatică și alți specialiști. În plus, cercetarea poate dura de la câteva luni până la mai mulți ani, în funcție de gravitate și

complexitatea infracțiunilor investigate.

Dacă o persoană este găsită vinovată de infracțiunea fiscală, poate fi sancționată cu amenzi sau chiar cu închisoarea, în funcție de gravitatea faptei. De asemenea, autoritățile fiscale pot recupera taxele și impozitele datorate de persoana în cauză.

În plus, cercetarea delictelor fiscale poate fi efectuată atât în cazul persoanelor fizice, cât și în cazul companiilor sau organizațiilor. În cazul companiilor, cercetarea poate fi complexă și poate implica audituri și examinări ale documentelor financiare și contabile ale companiilor.

Este important de menționat că delictele fiscale aduc daune majore guvernelor din întreaga lume, deoarece contribuie la pierderi semnificative de venituri și pot submina încrederea cetățenilor în sistemul fiscal. Prin urmare, cercetarea și urmărirea penală a infracțiunilor fiscale sunt esențiale pentru asigurarea respectării legii fiscale și pentru protejarea intereselor financiare ale statului.

În același context, constatăm că prezența infraționalității în domeniul fiscal contribuie la producerea riscurilor de reputație și de imagine a statului, generând efecte asemenea unei avalanșe, nedorite pentru sferile socio-umană și economică.

Generalizând, conchidem că cercetarea delictelor fiscale este o activitate importantă și complexă, care implică o gamă largă de competențe și tehnici. Aceasta este esențială pentru menținerea unui sistem fiscal corect și echitabil, și pentru a garanta, că toți cetățenii și companiile respectă legea fiscală.

Scopul studiului. Autorii își propun să facă o examinare a doctrinei privind metodologia testării cu aplicarea poligrafului la cercetarea delictelor fiscale, precum și o analiză a elementelor care compun specificul personalității delicventului.

Metode și materiale aplicate. În scopul realizării acestei cercetări, autorii valorifică metode de cercetare specifice teoriei și doctrinei juridice, dintre care metoda logică, metoda analizei comparative, analiza sistemică, descrierea, deducția, metoda istorică. Materialele utilizate în vederea realizării studiului le constituie publicațiile savanților din domeniu, precum și legislația relevantă. De asemenea, baza științifică a cercetării o constituie diverse studii cuprinse în culegeri de materiale ale conferințelor, articole științifice, comentarii aplicative etc.

Rezultate obținute și discuții. Delictul fiscal este un tip de activitate criminală care se dezvoltă rapid în ultima perioadă și are o arie de extindere internațională. Instrumentarul, cu un fundament științific solid, folosit la detecția comportamentului simulat, cunoscut ca poligraf, trebuie utilizat la toate etapele de dezvoltare a acestui flagel. Iar pericolul sporit al acestui fenomen este dictat de faptul că el amenință securitatea economică a țării.

De asemenea, educația și conștientizarea publică sunt importante în combaterea delictelor fiscale. Guvernele ar trebui să furnizeze informații și resurse pentru ca cetățenii și companiile să înțeleagă mai bine obligațiile fiscale și consecințele nerespectării acestora. În plus, transparența și responsabilitatea sunt esențiale în asigurarea încrederii publice în sistemul fiscal.

Un alt aspect important în combaterea delictelor fiscale este colaborarea între diferitele organizații și agenții de aplicare a legii. Aceasta poate include schimbul de informații și cooperarea în investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor fiscale. De asemenea, este important ca agențiile de aplicare a legii să aibă resurse și capacități adecvate pentru a investiga și urmări penal infracțiunile fiscale.

În final, cercetarea delictelor fiscale este esențială pentru asigurarea funcționării corecte și echitabile a sistemului fiscal și pentru protejarea intereselor financiare ale statului. Cu ajutorul tehnologiei, cooperării internaționale și educației publice, autoritățile fiscale pot îmbunătăți capacitatea de a detecta și investiga infracțiunile fiscale. Este important ca aceste eforturi să fie susținute de un cadru legal și instituțional adecvat, precum și de o colaborare strânsă între diferitele organizații și agenții de aplicare a legii.

Mai mult decât atât, se atestă în ultima perioadă caracterul transfrontalier al acestui feno-

men. Un exemplu elocvent în acest sens servesc situațiile de fraudă care au avut loc la începutul secolului, prin alocarea de ajutoare umanitare ce nu au ajuns la destinatari. Este vorba despre investigațiile demarate de OLAF [1] pe patru contracte acordate unei societăți pentru ameliorarea condițiilor de trai în anumite regiuni defavorizate. Sumele acordate se ridicau la 2,4 milioane de euro, dar contractele nu au fost executate, banii fiind cheltuiți pe salariizări și remunerări. Este o situație clasică de fraudare a bugetului comunitar.

Posibilitatea prevenirii și combaterii acestor tipuri de infracțiuni au în vizor atât interesele financiare ale Comunității Europene, cât și cele naționale. La etapa actuală, protecția intereselor financiare ale Comunității Europene constituie o prioritate și pentru Republica Moldova. Întreaga societate este direct interesată să avem un progres pentru a ajunge la nivelul cerut de Comunitatea Europeană în ceea ce privește nivelul economic, social și politic.

Analizând multitudinea de procedee și metode clasice în combaterea delictelor fiscale, considerăm că este oportun să venim cu recomandări în aplicarea instrumentarului special, care ne permite să detectăm comportamentul simulat. În mod special ne referim la aplicarea poligrafului pentru cercetarea delictelor fiscale.

Poligraful este un instrumentar care permite înregistrarea modificărilor unor parametri fiziologici, rezultate în urma creării situațiilor de stres în organism. În cazul unei testări cu aplicarea poligrafului, starea emoțională survine ca urmare a unor stimuli de ordin auditivi.

Există păreri, precum că stimulii ar trebui să fie afectogeni, noi însă considerăm că aceștia ar trebui să se refere la situații de fapt, care în urma unui proces cognitiv al persoanei să producă o modificare la nivelul sistemului nervos vegetativ.

Poligraful este un instrumentar extrem de controversat și neagreat de mulți specialiști din domeniul aplicării legii. Acest lucru se datorează faptului că acest instrumentar de înaltă precizie nu este pe deplin promovat și prin urmare mulți specialiști nu au încredere în concluziile examinerilor de poligraf.

Considerăm că poligraful este un instrumentar cu un profund fundament științific, fapt care ne permite să-l analizăm în calitate de metodă de obținere a informației ascunsă.

Acuratețea unui poligraf din dotarea ministerelor de forță din Republica Moldova este de până la 98%. Spre exemplu, în dotarea CTCEJ din cadrul IGP la ora actuală sunt sisteme computerizate de tip Lafayette LX6 – ultima generație elaborată de un producător din SUA.

Valoarea deosebită a acestui instrumentar se manifestă prin faptul că el poate fi aplicat inclusiv la etapa conceperii infracțiunii, adică când actul infracțional nu a adus daune morale sau materiale.

De asemenea, aplicarea poligrafului ar permite să economisească din timpul persoanelor ce anchetează cauza, precum și economisirea resurselor umane și materiale.

Sunt cunoscute situații în care comiterea infracțiunilor fiscale nu lasă urme clasice de ordin material. S-au înmulțit, de asemenea, delictele fiscale electronice, care sunt extrem de greu de cercetat, pentru că implică cunoștințe speciale și moduri de evidență specifice.

În aceste cazuri, poligraful poate veni în ajutorul ofițerului de urmărire penală pentru a cerceta „urmele din cap”. Chiar dacă o persoană a reușit să „șteargă” urmele materiale, atunci urmele memoriale sunt foarte greu de înlăturat.

În 70% din cazuri ale aplicării poligrafului la cercetarea infracțiunilor, acesta este folosit pentru a demonstra neapartenența la actul infracțional. Sigur că și în acest caz poligraful este foarte util, pentru că permite reducerea cercului de suspecți și elaborarea versiunilor criminalistice.

De obicei, la etapa când au loc activități speciale de investigații și încă nu a început urmărirea penală, examinerii poligraf folosesc metoda întrebărilor de control pentru a selecta și tria persoanele suspecte.

Imediat după începerea urmăririi penale, recomandăm aplicarea poligrafului pentru a identifica infractorul prin folosirea metodei CIT – testul ce prezumă vinovăția (Concealed Information

Test).

Analizând personalitatea infractorului, deducem că acesta deseori este foarte bine pregătit din punctul de vedere al cunoștințelor speciale în domeniul finanțelor, fiind cu un grad intelectual ridicat.

Examinatorul poligraf, alcătuind bateria de teste, trebuie să aibă în vedere faptul că infracțiunile fiscale cel mai des se comit în grupuri cu roluri bine definite, cu persoane ce au legături strânse între ele și cu forțe motivaționale variate.

Mai mult decât atât, recomandăm să fie făcută o analiză comportamentală a persoanei prin prisma modului de operare. De obicei, infracțiunile fiscale comise de una sau mai multe persoane au același mod de operare, fapt care ar permite identificarea autorilor și la alte infracțiuni similare. Acest lucru presupune o bună colaborare a operatorului de poligraf cu toți membrii echipei implicate în cercetare.

Bineînțeles că este necesar să apelăm la ajutorul specialiștilor în domeniul finanțelor pentru a înțelege exact în ce constă acțiunea/inacțiunea infracțională. Anume aceste acțiuni/inacțiuni, precum și circumstanțele de timp, loc etc. va forma obiectul cercetării.

În **concluzie**, pledăm pentru aplicarea poligrafului la cercetarea delictelor fiscale, considerând că acest instrumentar nu este valorificat la nivelul corespunzător. Astfel, vom evita neglijarea unei modalități eficiente de a obține informații ascunse de persoane suspecte, bănuite.

Într-o altă abordare a problemei considerăm că combaterea delictelor fiscale este o responsabilitate comună a autorităților fiscale, guvernelor, agențiilor de aplicare a legii și a cetățenilor și companiilor. Este important să se promoveze o cultură de conformitate fiscală și să se ofere resurse și suport pentru ca cetățenii și companiile să respecte obligațiile fiscale. De asemenea, este important să se asigure o colaborare strânsă între diferitele organizații și agenții de aplicare a legii și să se promoveze o abordare coordonată și integrată în combaterea delictelor fiscale.

Cercetarea delictelor fiscale este esențială pentru menținerea integrității sistemului fiscal și pentru protejarea intereselor financiare ale statului. Cu ajutorul noilor tehnologii, educației publice și cooperării internaționale, autoritățile fiscale pot îmbunătăți capacitatea de a detecta și investiga infracțiunile fiscale. Este important ca aceste eforturi să fie echilibrate cu respectarea vieții private și drepturilor cetățenilor și să fie susținute de un cadru legal și instituțional adecvat, precum și de o colaborare strânsă între diferitele organizații și agenții de aplicare a legii.

Referințe bibliografice:

1. Oficiul European de Luptă Antifraudă investighează cazurile de fraudare a bugetului UE și acatele de corupție și de abatere gravă din cadrul instituțiilor europene și elaborează politica antifraudă. OLAF face parte din Comisia Europeană, dar este independent din punct de vedere operațional.
2. DIACONU N. Dreptul comunitar al comerțului, Editura Sylvi, București, 2004.
3. BUJOR Valeriu, POP Octavian. Criminalitatea în domeniul fiscal. Timișoara: Ed. Mirton, 2002.
4. BERLIBA Viorel. Răspunderea penală pentru delictele fiscale: Autoref. tezei de doctor habilitat în drept. Chișinău.
5. BUSUIOC Nadejda. Reflecții asupra particularităților de încadrare juridică a faptelor de evaziune fiscală. În: *Legea și Viața*, 2016, nr. 12, pp. 42-46. ISSN 1810-309X.